

ΙΩΣΗΦ ΓΚΡΕΚΑ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΜΑΣ ΧΟΡΟΥΣ

ΟΙ ΧΟΡΟΙ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Ἀνάτυπος ἐπίλογος ἀπὸ τὸ βιβλίο
τοῦ κ. Γεωργίου Α. Κουσιάδη:
«Ἑλληνικοὶ καὶ Εὐρωπαϊκοὶ Χοροί».
— Δ ε ύ τ ε ρ η ἔ κ δ ο σ η —

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΣΗΦ ΓΚΡΕΚΑ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΜΑΣ ΧΟΡΟΥΣ ΟΙ ΧΟΡΟΙ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Ἀνάτυπος ἐπίλογος ἀπὸ τὸ βιβλίο
τοῦ κ. Γεωργίου Α. Κουσιᾶδη:
«Ἑλληνικοὶ καὶ Εὐρωπαϊκοὶ Χοροί».
— Δ ε ύ τ ε ρ η ἔ κ δ ο σ η —

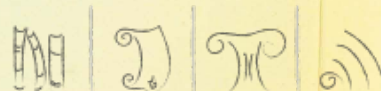
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Ὁ ἀγαπητὸς καὶ πιστὸς συνεργάτης μου, μουσουργὸς καὶ μουσικολόγος κ. Ἰωσήφ Γκρέκας, εἰς ἐνίσχυσιν τῆς, μὲ τόσον ἐπίμονον φανατισμὸν, προσηλώσεώς μου εἰς τὸ ἰδανικὸν τῆς διαδόσεως αὐθεντικῶν ἐθνικῶν χορῶν τῆς Ἑλλάδος, ἰδανικὸν τὸ ὁποῖον συντηρῶ μὲ ἀφαντάστους προσωπικὰς θυσίας καὶ κόπους, χωρὶς οὐδεμίαν ἄλλην οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν, εἰμὴ μόνον τὴν ἡθικὴν συμπαράστασιν ὀλίγων ἀλλ' ἐκλεκτῶν φίλων, μοῦ παρεχώρησε τὸ ἐν συνεχείᾳ δημοσιευόμενον «ἐπιγέννημα» του, — ὅπως τὸ χαρακτηρίζει — τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται: «Γύρω ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς μας χορούς», διὰ νὰ τὸ συμπεριλάβω εἰς τὸ ὑπὸ ἔκδοσιν βιβλίον μου: «Ἑλληνικοὶ καὶ Εὐρωπαϊκοὶ χοροὶ». Κάτοχος μεγάλου καὶ πλουσιωτάτου μουσικοῦ ἀρχείου, ὁ σεβαστὸς μου φίλος, ἀλλὰ καὶ ἐμβριθέστατος εἰς τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον ἐν συντομίᾳ μὲ ἐγκυρον καὶ πειστικώτατον τρόπον πραγματεύεται, μᾶς ὑποχρεώνει νὰ προσέχουμε πολὺ περισσότερον τοὺς λεγομένους Ἑθνικοὺς μας χορούς, νὰ ἐξετάζεται ἡ μουσικο - ρυθμικὴ καὶ χορευτικὴ τῶν ἀγωγή, ἐν συσχετισμῷ μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν καὶ τὴν προέλευσίν των, διότι θὰ ὑπάρχει πάντοτε τὸ ἐνδεχόμενον νὰ παρουσιασθοῦν «ἄλλες χῶρες καὶ ἄλλα ἔθνη» νὰ διεκδικήσουν τὴν πατρότητα ἀρχαίων ἐθνικῶν μας χορῶν.

ΓΕΩΡΓ. Α. ΚΟΤΣΙΑΛΗΣ

ΕΠΙΓΕΝΝΗΜΑ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΜΑΣ ΧΟΡΟΥΣ

Οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι μὲ τὴν ζωηρὴ φαντασία καὶ δεξιότητα ποὺ εἶχαν στὸν χορὸ, ἀνέπλασαν περισσότερα ἀπὸ διακόσια εἰδη ὁρχήσεων καὶ μιμορχημάτων. Τὶς ὀνομασίες τοὺς περιέσωσαν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς Πολυδεύκης, Ἀθήναιος, Λουκιανός, Λιβάνιος κ.ἄ.

Ὁ χορὸς ποὺ ἀντλοῦσε τοὺς νόμους τοῦ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ὕλη, διεπλάσθη σ' αὐτὸν τὸν γεωγραφικὸ ὥρο, καὶ ἐπηρεάσθη βαθύτατα ἀπὸ τὸν γενικὸ πλαστικὸ χαρακτήρα τῶν ἀρχαίων, τόσο στὶς κινήσεις τοῦ γυμνασμένου σώματος ὅσο καὶ στὸ αἶσθημα ἐπιδείξεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὡραίου, ποὺ ἀνταποκρίνεται στὰ ἰδανικά τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ μ' αὐτὰ διεμορφώθη ὁ Ἑλληνισμός.

Ὁ μὲν ἀπαίδευτος ἀχόρευτος λείει κάπου ὁ Πλάτων. Μὲ τὸν χορὸ διέπλασε τὸ σῶμα τοῦ ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας καὶ μὲ τὴν σωματικὴ ἀγωγή καλλιεργήθη ἡ ἐσωτερικὴ πειθαρχία τοῦ καὶ ἡ αὐτοπεποίθησις. Τὸ βλέπουμε στὶς πλαστικὰς τέχνες τῶν ἀρχαίων, ὅπου ἡ σωματικὴ παράσταση ἐνσαρκώνει τὴν ἀνώτατην ἔκφραση τοῦ κάλλους. Ἔτσι ἐδημιουργήθη ὁ φυσιοκρατικὸς κλασικισμός.

Εἶναι ὁμῶς ἀναμφισβήτητο πῶς τὸ αἶσθημα τοῦ χοροῦ προέρχεται ἀπὸ κάποια βαθύτερη ψυχικὴ διέγερση.

Ἄν πάρουμε γιὰ παράδειγμα ἓνα παιδί, ποὺ ἔμεινε ἀνεπηρέαστο ἀπὸ κάθε ἐκπολιτιστικὴ ἐπίδραση, ποὺ ἔζησε ἔξω ἀπὸ κοινωνικὰς προλήψεις, χωρὶς προκαταλήψεις καὶ δισταγμούς, θὰ διαπιστώσουμε ὅτι, μὲ τὴν παραμικρότερη ψυχικὴ του ἱκανοποίηση, θὰ γελά καὶ θὰ χορεύει ἀσυγκράτητα θγάζοντας ἀναρτῶντες κραυγές. Αὐτὸ προδίδει μιὰ χορευτικὴ προδιάθεση ποὺ ἐνυπάρχει στὸ κάθε ἄτομο.

Εἶδα, ἐπίσης, κάποτε μιὰ γρη῏α χωρική, σὲ στιγμή ποὺ πέθανε ὁ ἄνδρας τῆς, σηκώθηκε καὶ χόρευε, μὲ ὑψωμένο τὸ δεξιὸ τῆς χεῖρ, κάνοντας μικροὺς κύκλους μόνῃ τῆς, μουρμουρίζοντας ἓνα σκοπὸ.

Ἄν καὶ ἦμουν μικρὸς τότε ποὺ τὸ εἶδα, μ' ἔπιασε δέος μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν τραγικὴ σκηνή.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

κτός από τις αυτοσχεδιαστικές βακχικές και κορυθαντικές χορευτικές εκδηλώσεις, γύρω από ένα προσφιλή νεκρόν ή γύρω από τους βωμούς αρχαίων θεών, με τις διάφορες απλές κινήσεις και ελαφρές ανακνησεις, που τα αίτια θα πρέπει ν' αναζητηθούν στις στιγμές ενός ψυχικού παροξυσμού ή μιας ιερής μανίας, αποτελούσε εύγενές πάθος αλλά και λατρευτική υποχρέωση, για να φθάσουμε στη σημερινή εποχή που ο χορευτής αποβλέπει μόνο στο να επιδείξει μια ρυθμική ευστροφία, σωματική εύκαμψία και χάρη.

Τα αρχαία μυστήρια δεν ήταν τίποτ' άλλο παρά θρησκευτικές τελετές που τον σπουδαιότερο ρόλο έπαιζαν η μουσική και η όρχηση. Μια όρισμένη σειρά από συμβολικές αλληγορικές παραστάσεις χορευτικές, που ακολουθούσαν ένα τυπικό. Σε πολλά σημεία τις συνόδευε μουσική που την έλεγαν «ὕπορχηματικὴ».

Οι θρησκευτικοί αυτοί χοροί αποτελούσαν μέρος της δημοσίας λατρείας. Σήμερα οι χωρικοί μας δεν χορεύουν γύρω από τον βωμό ή το θυσιαστήριο, χορεύουν όμως έξω από τις εκκλησίες και αυτό παραμένει ένδεικτικό κατάλοιπο από την παλαιά χορο-λατρευτική παράδοση.

Το πνεῦμα όμως της σημερινής έντατικής απασχολήσεώς μας, με τους χορούς του τόπου μας, δεν πρέπει ν' αποδοθῇ σ' εθνικιστική στενότητα. Είναι γεγονός πως οι χοροί μας αντιπροσωπεύουν το ζωντανότερο τμήμα του πολιτισμού μας και το περισσότερο ένδιαφέρον.

Σ' ένα σχόλιό του ο Διονύσιος ο από Θράκης, τοποθετεί τους χορούς στις πρακτικές τέχνες.

«Ὁ χορὸς — γράφει, σ. 653 — και πᾶσαι γὰρ αἱ πρακτικαὶ τέχναι ἔχουσι τὸν τῆς πράξεως και ἐνεργείας μόνον καιρόν· και γὰρ τῷ καιρῷ ἐν ᾧ και γίνονται, ἐν αὐτῷ και εἰσίν. Πρακτικαὶ εἰσίν ὅσαι μέχρι τοῦ γίνεσθαι ὀρῶνται· μετὰ γὰρ τὴν πρᾶξιν οὐχ' ὑπάρχουσιν... Πρακτικαὶ δὲ αἷς τινας μετὰ τὴν πρᾶξιν οὐχ' ὀρῶμεν ὑφισταμένας, ὡς ἐπὶ κιθαριστικῆς και ὀρχηστικῆς· μετὰ γὰρ τὸ παύσασθαι τὸν κιθαρῳδὸν και τὸν ὀρχηστὴν τοῦ ὀρχεῖσθαι και καθαρίζειν οὐκέτι πρᾶξις ὑπολείπεται».

Από τις πρακτικές τέχνες, ή πιο αυθόρμητα γεννημένη τέχνη είναι, αναμφισβήτητα, ο χορός. Μαζί με τη μουσική πάντοτε, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του βίου των λαών και ο βίος ενός λαού, όπως και άλλες εκδηλώσεις του πολιτισμού του, δεν είναι τίποτ' άλλο παρά μια απλή ανταύγεια της ψυχής του, τα όρατά σημεία μιας ενεργείας φευγαλέας και ασύληπτης, αλλά πολύ πραγματικής.

Ίδιαίτερα, στις χορευτικές εκδηλώσεις ενός λαού, μπορεί να βρῇ κανείς σύμμικτα βιολογικές παρορμήσεις και όρμεύματα που, καμιά φορά, είναι ξένα και πρὸς αὐτὴ τὴν οὐσία τῆς τέχνης.

Τὸ σπουδαιότερο λοιπόν, στὴν προκειμένη περίπτωση εἶναι, τὸ ποῖός θ' ἀσχοληθῇ σοβαρὰ με τὸν προγονικὸ θησαυρὸ τῶν ἐθνικῶν μας χορῶν.

Οἱ διάφοροι κατακτηταί, που πέρασαν κατὰ καιροὺς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἄφησαν και κάτω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους ἀπὸ τοὺς χορῶν και τὴν τέχνη τους που ἔγιναν και δικοὶ μας χοροὶ και δική μας τέχνη.

Αὐτὰ μόνο ἕνας εἰδικὸς ἱστορικὸς μελετητὴς και γνώστης τῶν χορογραφικῶν σχημάτων θὰ μπορούσε νὰ τὰ ξεκαθαρίσει.

Γιὰ νὰ σᾶς δώσω μιὰ μικρὴν ἰδέα τῆς ἐργασίας αὐτῆς παίρνω πρὸχειρα τοὺς χοροὺς τῆς Ζακύνθου, τῆς ἀρχαίας Τρίης:

— Σ υ ρ τ ὅ ς, εἶναι ἀσφαλῶς ὁ γνωστὸς πανελλήνιος χορὸς, ἀλλὰ στὴ Ζάκυνθο χορεύεται με ἀργότερους θηματισμοὺς. Εἶναι ὁ πανάρχαιος κύκλιος χορὸς.

— Μ π α λ λ ἑ τ ῖ α, θὰ εἶναι ἐπίσης ὁ κοινὸς Μπάλλος.

— Σ τ α υ ρ ω τ ὅ ς, εἶναι ἕνας λαϊκὸς χορὸς, που συνοδεύεται με τὰ γνωστὰ λαϊκὰ μουσικὰ ὄργανα: «Γαμπουρολιάκαρα» (νταούλι και πίπιζα). Εἶναι χορὸς πηδηκτὸς, με ζωηρὸ χαρακτήρα. Τὸν περιγράφει ὁ ἀρχιδούξ Σαλβαντῶρ στὸ μνημειῶδες ἔργο του γιὰ τὸ «Τζάντε».

— Πα τ ι τ ῆ, χορὸς που τὸν ἀναφέρει ὁ ἀξέχαστος φίλος μου ἱστοριοδίφης Λεωνίδας Ζῶης, χωρὶς καμιά περιγραφή του. Ὑποθέτω πὺς εἶναι παραφθορὰ τῆς ὀνομασίας τοῦ χοροῦ «Πά ντε ντε» ἢ τῆς λέξεως «παρτίτα», που εἶναι πρόγονος τῆς «σονάτας» και ἡ καταγωγή της ἔρχεται ἀπὸ τὸν 16ον αἰῶνα. Σήμερα ἐννοοῦμε τὴν «Σουίτα» που δὲν εἶναι παρὰ μιὰ φόρμα ἐνόργανης μουσικῆς, σὲ διάφορες κινήσεις ρυθμῶν χορευτικῶν, γραμμένων στὴν ἴδια τονικότητα. Σε παλαιότερη ἐποχὴ, στὴν Ἰταλία, τὴν «σουίτα» τὴν ἔλεγαν «σονάτα» χοροῦ.

Οἱ πρῶτες σουίτες ἦταν γραμμένες σὲ δύο μέρη: α) «Πα θάνα» σὲ ρυθμὸ ἀργὸ και β) «Γκαλιάρντα» σὲ ρυθμὸ ζωηρὸ και χαρούμενο. Τὸν 17ον αἰῶνα οἱ Γάλλοι πρῶτοι προσέθεσαν και ἄλλους χοροὺς στὴν σουίτα, ὅπως τὴν «Γκαβόττα», «Μενουέττο», «Μπουρέ», «Πασπιέ», κλπ. ἕνα κομμάτι σιγανὸ και μετὰ ἕνα ταχύ, γιὰ νὰ ὑπάρχει πάντοτε ἀντίθεση στὸν ρυθμὸ και στὸν χαρακτήρα.

— Β ο λ ῖ μ ῖ α τ ῖ ο ς, εἶναι ἕνας πραγματικὰ λαϊκὸς χορὸς, ζωηρὸς και τραγουδιστὸς, σὲ ρυθμὸ 3)4. Τὸν ἔχόρευαν στὸ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

χωριό Βολίμες και τὸν ἔγραψα καθ' ὑπαγόρευση.

— Μανφρένα, χορευότανε ἀπὸ δυὸ χορευτὲς στὴ Ζάκυνθο. Ἐδῶ ἔχουμε, ἀσφαλῶς, παραφθορὰ τῆς λέξεως «Μονφερρίνα» ὀνομασίας παλαιοῦ λαϊκοῦ χοροῦ τῆς Ἰταλίας, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ χωριὸ Μονφερράτε τοῦ Πιεμόντε. Ἦταν χορὸς μὲ εὐθύμιο χαρακτήρα, σὲ ρυθμὸ 6)8.

— Ριγκαντό, ποὺ χόρευαν τὰ ζευγαράκια, εἶναι ἐπίσης παραφθορὰ τῆς λέξεως «Ριγκωντόν», τοῦ γνωστοῦ λαϊκοῦ γαλλικοῦ χοροῦ, ποὺ συνέθεσε, κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, ὁ γάλλος συνθέτης Ριγκώντ, σὲ ρυθμὸ 2)4 μὲ ζωηρὸ καὶ πρόσχαρο τρόπο.

Γιαργυτὸ ἢ χορὸς τοῦ Θησέως, σὲ ρυθμὸ 3)4 καὶ 6)8, ἦταν ὁ λαϊκότερος χορὸς τῆς Ζακύνθου. Τὸν ἐχόρευαν περισσότερο στὶς ὄρεινὲς περιοχές, στοὺς γάμους καὶ στὰ πανηγύρια, μὲ τὰ ταμπουρλονιάκα. Γι' αὐτὸν ἔχουν γραφεῖ πολλά καὶ ἀπὸ πολλοὺς. Κατὰ τὴν γνώμην μου, ἡ λέξη «Γιαργυτὸ» προέρχεται ἀπὸ τὴν ὀνομασία ἐνὸς ἀρχαίου Δήμου τῆς Ἀττικῆς, τὸν Γαρηττό. Εἶναι λέξη προελληνικὴ, ὅπως οἱ λέξεις: Ὑμηττό, Λυκαβηττό, Σφηττό, Ἀρδηττό κ.ἄ. Σήμερα ἡ ὀνομασία αὐτοῦ τοῦ Δήμου σώζεται μόνο ὡς τοπωνύμιον στὰ Ν.Δ. τῆς Πεντέλης, ἐκεῖ ἀκριβῶς ποὺ ὁ Θησεύς, ὅταν γύρισε ἀπὸ τὴν Κρήτη, μετὰ τὸν φόνον τοῦ Μινωταύρου, ἦλθε σὲ σύγκρουση μὲ τὰ ἐξαδέλφια του, τοὺς πενήντα Πάλλαντιδες, καθὼς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος (Θησεύς XIII). Ἐκεῖ ὁ Θησεύς ἔκανε καθαρτήριο θυσία στὸν «Δία μειλίχιον» καὶ ἐχόρευσε.

Τὸ ἰστὴν λέξη: Γιαργυτὸ τῶν Ζακυνθινῶν ὀφείλεται σὲ «ἰωτακισμόν» καὶ εἶναι προσγεγραμμένο. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ὀνομασία τοῦ μουσικοῦ ὁργάνου νιάκαρον ποὺ εἶναι ἡ ανάκαρον.

Ὑποστηρίζεται ὅτι τὸν χορὸν αὐτὸν τὸν ἔφεραν στὴν Ζάκυνθο, μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τοῦ Μοροζίνι, πρόσφυγες ἀπὸ τὴν Κρήτη στὰ 1669 καὶ συσχετίζεται μὲ τὸν χορὸν «Γέρανον» ποὺ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Πλούταρχο: «μίμημα τῶν ἐν Λαβυρίνθῳ περιόδων καὶ διεξόδων, ἐν τινὶ ρυθμῷ περιελίξεις καὶ ἀνελίξεις ἔχοντι».

Ὁ αὐστριακὸς ἀρχιδουὲξ Σαλβαντὼρ περιγράφει, μὲ τὸν ἴδιον τίτλον καὶ ἕνα σύγχρονον — ὅπως τὸν ἀναφέρει — χορὸ χωρικῶν, σὲ ρυθμὸ 2)4. Αὐτὸς παρουσιάζει, γιὰ μένα μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Τὸν ἔχει, μάλιστα, μεταγράψει γιὰ πιάνο ἕνας Ἰταλὸς ἀρχιμουσικὸς τῆς Παλαιᾶς Φιλαρμονικῆς Ζακύνθου, ὁ Φρ. Νικολίνι. Τὰ περισσότερα στοιχεῖα γιὰ τὸν χορὸ αὐτὸ ἐπῆραν ἀπὸ τὸ χειρόγραφο κώδικα: Βαρβιάνη, ποὺ δυστυχῶς χάθηκε καὶ αὐτὸς μὲ τοὺς τελευταίους σεισμοὺς καὶ τὴν φωτιά ποὺ ἀφάνισαν τὴν Ζάκυνθο.

Στὸ τέλος τοῦ «Γιαργυτοῦ» ἐχόρευαν καὶ ἕνα χορὸ μὲ μικροὺς δηματισμούς, ποὺ τὸν ἔλεγαν: «Γκαλιάρντα».

Τὸν χορὸ αὐτὸν τὸν συσχετίζω μ' ἕνα λαϊκὸ χορὸ ἰταλικῆς προελεύσεως ποὺ λέγεται καὶ «Ρομάνέσκα». Παρουσιάσθηκε πρῶτα κατὰ τὰ τέλη τοῦ 15ου αἰῶνα στὴ Λομβαρδία. Μὲ τὸν χαρακτήρα τοῦ χοροῦ αὐτοῦ βρίσκουμε δείγματα πολλὰ στὶς «σουῖτες» τοῦ 16ου αἰῶνα. Παίζεται μετὰ τὴν «Παβάνα» ποὺ τῆς προσφέρει μιὰ μεγάλῃ ρυθμικῇ ἀντίθεσιν.

— Πανοουργιά, εἶναι καὶ αὐτὸς ἕνας λαϊκὸς χορὸς, γιὰ τὴν Πανωραία ποὺ μαζί μὲ τὸν «Χορὸ τοῦ Θησέως» διέσωσε ὁ ἀγαπητὸς μου φίλος κ. Γεώργιος Κουσιᾶδης καὶ παρουσίασε μὲ τὸν «Ὅμιλον Λαϊκῶν Μπαλλέτων».

Μεταξὺ τῶν ἄλλων χορῶν τῆς Ζακύνθου ἐσημείωσα καὶ ἕναν χορὸ τραγονδιστό, σὲ ρυθμὸ 2)4 προκελευσματικὸ (υνυ). Στὴν ἀρχὴ τὸν τραγουδοῦσαν ἀργά, καὶ σιγὰ - σιγὰ ἐπετάχυναν τὸν ρυθμό. Αὐτὸ μοῦ ὑπενθύμισε τὸν ἀρχαῖον χορὸ ποὺ τὸν ἔλεγαν «πνῖ-γον». Προκαλοῦσε δυσχέρεια στὴν ἀναπνοή, ἀπὸ τὴν σκόνη ποὺ ἐσήκωναν οἱ χορευταὶ χορευόντας καὶ πάθαιναν ἀσφυξία.

Ὁ προτρεπτικὸς αὐτὸς χορὸς, μὲ τὴ σύντομην αὐτὴ ρυθμικὴ ἀγωγή τῶν 2)4, προδίδει τὸν ἀρχαῖον παρορμητικὸ ἐνόπλιον χορὸ, ποὺ τόσον αὐτὸς ὅσον καὶ ὁ Πυρρίγιος (υν) μὲ τοὺς Παίωνες εἶναι καὶ ἀναφέρονται ὡς Κρητικοί.

Σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς χοροὺς θὰ εἶχα νὰ προσθέσω: τὸν «Τσακιστό», «Λεβαντίνικον», «Σταυρωτό», «Νυφιάτικον», «Στὰ τρία», «Ροζέττα», «Γαλαριώτικον» ποὺ τὸν χόρευαν στὸ χωριὸ Γαλάρα καὶ διάφορους ἄλλους, θὰ ἔπρεπε ὅμως νὰ γράψω μιὰ ὁλόκληρη διατριβή, γιὰ νὰ σᾶς δώσω μιὰ πλήρη ἐπιστημονικὴ ἀνάλυσιν τῶν μουσικῶν θεμάτων καὶ τῆς τεχνικῆς των, μαζί μὲ τὴν ἱστορικὴν τοποθέτησιν καὶ τὶς ἐπιδράσεις τους.

Μὲ τοὺς παλαιοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραγούδια πλησιάζει κανεὶς εὐκολώτερα τὴν ἠγῆν ἑνὸς λαοῦ, εἶπε κάποτε ἕνας μεγάλος μουσικολόγος, τὶς μεγαλύτερες δὲ πιθανότητες νὰ βοηθῇ κανεὶς ὑπολείμματα τοῦ παρελθόντος, σὰν ἀναμνήσεις μακρυνῆς ἐποχῆς, παρ' ὅτι ἡ μουσικὴ. Παρὰ τὸ μακροχρόνιον πέρασμα διαφόρων κατακτητῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἡ μουσικὴ φευγαλέα καὶ ἀσύλληπτη ἐξακολουθεῖ νὰ ζῇ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸσους αἰῶνες, ἕνα τραγούδι ἢ ἕνας χορὸς μπορεῖ νὰ σᾶς ἐμυλίσῃ γιὰ ἐποχὲς καὶ γιὰ μνημεῖα ποὺ δὲν ὑπάρχει πιά σήμερα οὔτε πέτρα!

Στὴ μουσικὴ τῶν παλαιῶν χορῶν ὑπάρχουν πατριαρχικὲς ἀνελίξεις καὶ ὅλες ποὺ φθάνουν βαθύτερα ἀπὸ ὅσο μπορεῖ νὰ φαντασθῇ ἡ φιλολογία.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΕΝΟΥΡΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΟΥΡΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Ἡ μουσικὴ ὁδηγεῖ πάντα πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς τὸν φυσικὸν ἄνθρωπο καὶ ἡ μελωδία ἐνὸς ἀρχαίου χοροῦ διαπερνᾷ ὅλους τοὺς συμβατικούς κανόνες. Γι' αὐτό, ὅσο περισσότερὰ στοιχεῖα ἀντλεῖ ἡ σύγχρονη τέχνη ἀπὸ τὰ γνήσια πρωταρχικὰ ἀπομεινάρια της, τόσο θὰ εἶναι οἰκειότερη, δυνατώτερη καὶ εὐαρμοστότερη.

Δυστυχῶς, τὸ ἐξωελληνικὸ πνεῦμα, στὴ σύγχρονη χορογραφία τῶν ἐθνικῶν μας χορῶν, τοὺς ἔκανε ἀγνώριστους καὶ μοιάζουνε μὲ ξένους — γράφει ὁ Κ. Φραγκισκάτος, σ' ἓνα ἄρθρο του ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ «Παναθήναια» (Ἀπρίλιος 1960, σελ. 42) — «σὲ λίγο οἱ ντόπιοι, οἱ γνήσιοι ἑλληνικοὶ χοροὶ καὶ στὴν πόλη καὶ στὸ ὕπαιθρο, θὰ νοθευτοῦνε καὶ θὰ ὑποκύβουνε στὴν παρωδία τῶν χορῶν ποὺ παρουσιάζονται σὰν ἑλληνικοί».

Πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ σταματήσουν αὐτὲς οἱ δῆθεν καλλιτεχνικὲς ἐπεμβάσεις καὶ χορογραφικὲς βελτιώσεις ἀναρμοδιῶν προσώπων. Κάθε αὐθαίρετη τροποποίηση ἐπάνω στὰ ἱερὰ λείψανα «προγονικῆς εὐκλείας» εἶναι ἀπαράδεκτη. Ὁ ἔνθερμος τῆς Τερψιχόρης ἐραστής, καθηγητὴς κ. Γεώργιος Κουσιάδης ποὺ μᾶς ἔδωσε στὸ παρελθὸν μ' ἐπιτυχία μιὰν παράσταση τοῦ «Χοροῦ τοῦ Θησέα» καὶ τελευταῖα παρουσίασε ἓναν «Πυρρίχιο» καὶ ἓναν «Ἐπιλήνιο» χορὸ, κατόρθωσε νὰ ἐπινοήσῃ ἰδανικὸ σύστημα καταγραφῆς καὶ προσδιορισμοῦ τῶν χορογραφικῶν σχημάτων. Θὰ εὐχόμουν, λοιπόν, ν' ἀνελάμβανε τὸ δύσκολο ἔργο τῆς χορογραφικῆς ἀποκαταστάσεως ὅλων τῶν ἐθνικῶν μας χορῶν, στὴ γνήσια καὶ αὐθεντικὴ μορφή τους· διαφορετικὰ θὰ μένουμε μὲ τὴν ἀνησυχία πὼς ἄλλες χώρες κι' ἄλλα ἔθνη θ' ἀμφισβητήσουν κάποτε, τὴν ἐθνικότητά τους.

Τὴν ἀρχὴ τὴν ἔκανε ὁ κριτικὸς τῆς Παρισινῆς «Μόντ». Ἀφορμὴ τοῦ ἔδωσαν ἡ ἐκτέλεση, πρὶν ἀπὸ ὀλίγους μῆνες, ἐθνικῶν μας χορῶν στὸ «Παλαί ντὲ Σαγιὸν» καὶ κοντὰ στ' ἄλλα ἔγραψε πὼς παρουσιάζουν... ξενικὲς ἐπιδράσεις!

Περισσότερα σχόλια εἶναι περιττά.

ΙΩΣΗΦ ΓΚΡΕΚΑΣ

Ἀθήνα Ὀκτώβριος 1960.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΑΛ. Σ2.Φ13.0029

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

**ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ**